

Dagboek Tanzania

Slechts op één vlucht was nog plaats geweest, en nu realiseerde ik me pas echt waarom. Een uur eerder had ik het oudjaarsfeestje dat nog in volle gang was, gelaten voor wat het was, en nu vond ik Pieter van Eijk op zijn rugzak bij de incheckbalie op Schiphol. Voor 5 uur 's ochtends nieuwjaarsdag zagen we er nog fris uit. Achttien uur later in Nairobi, Kenia, voelde ik me niet langer fris maar uitgeput. De rem waarmee ik mijn slaap had tegengehouden was de hele vlucht geblokkeerd gebleven en ik had geen oog dicht gedaan. In de taxi, rijdend over een onverlichte weg vanaf het vliegveld, lokaliseerde ik in gedachten mijn positie op de wereldkaart, en ik realiseerde me dat het eindelijk zo ver was: ik was in Afrika!

Kenia was niet onze bestemming, maar het noorden van Tanzania. Hier zouden we deelnemen aan een watervogeltelling, zoals die ook in onze regio iedere winter wordt uitgevoerd. Maar nu niet een dagje fietsen door de polder, maar een expeditie van twee weken door dunbevolkt Masailand, met vier landrovers plus chauffeur, een telplotje zo groot als half Nederland, en zes stoere vogelaars met een Missie. Zoals de Canadese David Leman het uitdrukte: *"All right guys, we're here to get a job done. And I know we're gonna do a good job."*

In totaal dertig buitenlandse vogelaars waren overgevlogen om verdeeld over twaalf teams een landelijk dekkende telling uit te voeren; een bijna ondoenlijke klus gezien de uitgestrektheid van het land, dat lastig begaanbaar is en enorme aantallen vogels herbergt. De man die de logistiek voor ons team voor zijn rekening nam was Fred Nelson. Een minieme e-mailcorrespondentie was het enige waarop we een beeld hadden kunnen vormen van onze teamgenoten, en dan houd je jezelf gemakkelijk voor de gek. Deze 35-jarige Amerikaan was in ieder geval in de kracht van zijn leven en onafscheidelijk van zijn spiegelende zonnebril, qua uiterlijk in het geheel geen vogelaar. Eerder een man die de tenniscoach van Andre Agassi had kunnen zijn, hoewel hij werkte bij een kleine "non-governmental organisation". We ontmoetten Fred voor het eerst op de grote doorgaande weg in Arusha, waar we zijn auto in konden duiken en een groep straatjongetjes achter konden laten. In de auto zat ook onze tweede teamgenoot, James Wolstencroft, die direct overging tot een lesje beschaafd Brits voor de kinderen: *"No no no no my chaps, say: 'No mother, no father, no food, please give me money'"*. Humor of niet, in deze omstandigheden was ik daar niet zo zeker meer van.

Noord-Tanzania herbergt een enorme verscheidenheid aan landschappen, waarin je telkens één gigantisch natuurverschijnsel terugziet: dit is de plek waar Afrika in tweeën breekt en uiteen drijft. Onze telling vond plaats

middenin de Grote Slenk of Great Rift Valley, die zich uitstrekt van de Dode Zee tot in Mozambique, ontstaan na een aanvankelijke botsing van twee tectonische platen 30 miljoen jaar geleden. Overal zie je de gebeurtenis terug in het landschap, van de Kilimanjaro - een oude vulkaan - tot de Serengetivlakten aan toe, die ontstonden op enorme hoeveelheden uitgestoten en westwaarts geblazen vulkanische as. En op het diepste punt van deze breuk bevond zich ons reisdoel: uitgestrekte zoutmeren die als een magneet werken op enorme aantallen aan zoute milieus gebonden vogels. Anders dan thuis zie je hier Kanoeten terwijl de zee honderden kilometers ver weg is.

Twee dagen voor vertrek was er overleg als laatste voorbereiding. In tien dagen tijd moesten we met vier landrovers drie kilometerslange zoutmeren zien te inventariseren op steltlopers, eenden en andere watervogels. De aantallen vogels kunnen enorm oplopen (een wolk van 200.000 Kleine Strandlopers vijf jaar eerder was gelijk aan de toenmalige schatting van de wereldpopulatie), maar het grootste struikelblok zijn toch wel de flamingo's. Honderdduizenden van deze vogels op een meer is niet ongewoon, en voor James was een fly-over met een Cessna een voorwaarde geweest om überhaupt naar Tanzania af te reizen. Al dagen was de vlucht niet doorgestaan, eerst omdat de piloot er niet was, de dag daarop omdat hij stomdronken was, waarmee we weer een Afrikaans cliché aan ons lijstje konden toevoegen: *"morgen, misschien, maybe..."*. Pieter won 's avonds de tos voor de enige nog vrije plek in de Cessna, de piloot bleek nuchter, en niet eerder zag ik Pieter zo lijkbleek terugkomen als de volgende ochtend. Maar de vlucht was een succes: tweehonderd digitale foto's met tienduizenden roze stipjes; dat was een heet hangijzer minder.

Vrijwel direct na het verlaten van de grote stad rij je over eindeloze vlakten, en overvalt je de schilderachtigheid van de armoede onder de bevolking. Zelfs al rijd je door cultuurland, de natuur voelt altijd dichtbij. Al vroeg splitst de auto van Pieter en mij zich af om via dichter bevolkt gebied een weg te zoeken naar de zuidelijke moerassen van Lake Manyara. Twee uur hobbelen we over een stoffige weg vol kuilen naar het noorden, en nemen dan op goed geluk een afslag oostwaarts. David, onze Amerikaanse gids en mental coach in één, is als een vis in het water in het manoeuvreren in onbekend terrein. Even gemakkelijk vraagt hij in Swahili de weg aan een locale boer, slaat een op het eerste gezicht doodlopend karrenspoor in, of pikt hij een jongen op als gids. Zwaaiend en high-fives gevend vanuit de auto slingeren we zo van dorp tot dorp. De zon staat al laag als we het akkerland achter ons laten en het nog onontgonnen moerasland grenzend aan Lake Manyara bereiken. En daar waren vogels, zoals we gehoopt hadden. Groepen reigers vliegen laag over de rietbeddingen, slaaptrek van vogels die overdag hebben gefoerageerd in de zuidelijke akkerlanden en hier de nacht komen doorbrengen. De schemer

dwingt ons tot wat snelle schattingen van de aantallen, maar onze hoop zetten we op de volgende ochtend.

In de vroege schemer kruipen we onze tent uit. Slaperig poets ik mijn tanden, om de Vroege Ochtend Telling maar fris te beginnen. Een eerste V-tje reigers zakt al af richting zuiden. En een halve minuut later nog een V-tje. En nog een. Na vijf minuten staan we al in het midden van het rietveld, tandenborstel hangend in de mond, verrekijker en opschrijfboekje gereed. Vlak voor de eerste zonnestralen barst het los. Grote groepen Koereigers en Zwarte Ibissen vliegen laag over ons hoofd naar het zuiden, en achter ons, en voor ons. Het vliegt sneller dan we kunnen tellen, zodat we al snel groepjes van 50-100 beginnen af te passen. Groepen steltlopers roepen hoog over zonder dat we tijd hebben om ze in de kijker te krijgen. Kleine Zilverreigers, Ralreigers, Zwarte Reigers, Witwangsterns, voor een uur houdt de stroom onverminderd aan, duizenden vogels passeren ons, alles op weg naar foerageerplekken in het achterliggende akkerland. Na een uur kruipt de zon over het oostelijke plateau en zet alles in een rode gloed, het wit van de reigers over een dampend moeras: hiervoor kwamen we naar Afrika.

Geleidelijk pakken boven de westelijke heuvels donkere wolken samen, dit is de korte regentijd in de aangrenzende Serengeti. Als de slaaptrek afneemt dringt David erop aan om snel onze weg te vervolgen, om maar geen risico te lopen op een vastgelopen landrover in de modder, mocht het tot regen komen. Het is nu al frustrerend, de beperkte tijd die je hebt om een enorm gebied uit te kammen, en een nog nooit geteld moeras als dit er in drie uur doorheen te moeten jagen. Nee, dan de moeite die ik jaren nam om meer dan vier blauwborst-territoria op mijn BMP-plotje te mogen intekenen.

Halverwege de volgende dag rijden we op volle snelheid midden over de floodplains en palm-savannes van Lake Manyara; Thomson gazelles schieten voor de auto langs, en langzaam wordt de begroeiing schraler. We zoeken het water, en op een moddervlakte komen we onze teamgenoten weer tegen. Of althans een lege landcruiser, en aan de westelijke horizon, zwevend in een waterige luchtspiegeling, iets wat lijkt op drie langgerekte dansende stipjes in de hitte. De zon brandt ongelooflijk en doet pijn aan je blote huid. Het meer is voor grote delen uitgedroogd, de grond is een gebarsten kleikorst, en nergens is een vogel te bekennen. Plotseling zie je jezelf als het ware staan, op de bodem van een uitgedroogd meer, op een godvergeten plek. Hoe ben ik hier ook alweer terechtgekomen?

Alle vogels waren geconcentreerd in het noordelijke deel van het meer, zo zien we een dag later, het deel waar nog water stond. Het doet me bijna denken aan de Wadden, maar dan aan weerszijden ingeperkt door het Escarpment, gehuld in het felle blauw en roze van de lucht en de aarde.

Zover het oog reikt duizenden en duizenden Kleine Strandlopers, Poelruiters, Kemphanen, Kluten, Steltkluten, en slechts een volle middag om een goede schatting te maken. Met telescopen lopen we de slikvlakten op die maar twee centimeter onder water staan. Totdat we midden in het meer staan, en de foeragerende vogels ons rondom insluiten. Het water is als een spiegel waarin heel het landschap reflecteert, alleen maar gerimpeld door tienduizenden vogelpootjes. Ja, ook hiervoor kwamen we naar Afrika.

Na Lake Manyara reizen we af richting Lake Natron, tegen de Keniaanse grens. De bevolking wordt geleidelijk armer, en het land wordt geleidelijk ruiger. Kori Trappen staan geregeld langs de weg; dit is zoals ik me de steppe voorstel. Op de winderige Engaruka plains slaan we kamp op. Of 'camp-kerosine' zoals het de rest van de reis zou heten, door een akkefietje met een ongelabelde waterfles in de hoofdrol. Voor verhalen over het drinken van kerosine, luchtziekte, voedselvergiftiging en zee-egels bent u bij Pieter van Eijk aan het goede adres (er bestaat nog zoiets als redactionele censuur). Ver na zonsondergang krijgen we gezelschap van Christofer, een geassimileerde Masai. Het is me een raadsel hoe hij ons vond op die afgelegen plek (en stress om een onbekende landrover op je af te zien komen), maar Masai-land kent voor Christofer geen geheimen. Christofer wordt onze ingang tot de Masai-cultuur.

Want de volgende drie dagen zijn we veroordeeld tot Christofers achterbank. Uit de autoradio klinkt een eeuwenoud Masai-strijdlid, we pikken her en der wat bekenden op, en voor we het weten zitten we ingeklemd tussen drie zingende Masai in vol ornaat. Het landschap van Lake Natron is onbeschrijflijk mooi, geflankeerd door Oldonyo Lengai, een nog actieve vulkaan. En hoe onherbergzaam het ook is, keer op keer vinden we weer volop vogels, vooral daar waar kleine stroompjes in het meer uitmonden. Zo tellen we 4500 Chestnut-banded Plovers, zo'n beetje de gehele wereldpopulatie van de ondersoort *venustus* van deze 'endeem' van de zoutmeren van de Grote Slenk. En dan te bedenken dat de populatie er van de andere ondersoort *pallidus* op ruim 11.000 vogels geschat wordt.

Het lijkt wel alsof het rauwe landschap ons ook in een ander leefpatroon dwingt. De voorraden slinken totdat er alleen nog cream-crackers zijn, bijna tot vreugde van Fred die ik verdenk van het willen verkleinen van zijn bierbuikje. We slapen in een Masai-dorp en laten er een geit slachten, het dieet van die avond. De ochtend erop kan ik geen moddervlakte met vogels meer zien. Christofers auto zoemt van vliegen en de lucht van geit komt niet meer uit mijn neus, want de restjes hebben we meegenomen. Mijn maag lijkt zich gebald te hebben tot een vuist, ik voel me ellendig, maar toch werken we zwijgzaam de vlakte af. En dan is dit nog niet eens honger, als ik de spichtige kinderen van een schoolje kilometers verderop naar huis zie lopen durf ik niet meer te klagen.



Wat is vogel ook al weer in het Swahili? Ndegee? Niet? Hakuna matata. David Erickson.

Ruim 175.000 vogels tellen we die tien dagen in de zoutmeren, flamingo's niet meegerekend. Dag tien eindigen we met een zonsondergang, op een heuvel met een spectaculair uitzicht over geheel Lake Natron. Dan begin je vanzelf te fluisteren, ook al is er niemand. Vanaf hier zal ons team zich opsplitsen. Fred gaat naar huis (*"a good job is only a good job once it's done"*), wij zullen onze weg vervolgen het escarpment op. De trek van de gnoes is in volle gang op de Serengeti. Wij zijn nog niet uitgeteld.

Adriaan Dokter